

Riigikogu keskkonnakomisjoni istungi protokoll nr 140

Tallinn, videosild

Teisipäev, 27. jaanuar 2026

Algus 14.10, lõpp 15.28

Juhataja: Yoko Alender (esimees)

Protokollija: Elise Ernesaks (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Jüri Jaanson, Mait Klaassen, Lauri Laats, Hanah Lahe, Tiit Maran, Tarmo Tamm

Komisjoni ametnikud: Elle Kaur (nõunik-sekretariaadijuhataja), Vivi Older (nõunik)

Puudusid: Rain Epler, Züleyxa Izmailova ja Andres Metsoja

Kutsutud: taristuminister Kuldar Leis, merenduse ja veekeskkonna asestantsler Kristjan Truu, ringmajanduse osakonna nõunik Dagny Kungus ja ministri nõunik Mikk Järv (1. päevakorrapunkt); Kaitseministeeriumi õigusosakonna juhataja Kristel Urke, õigusteeninduse valdkonnajuht Meelika Väravas, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse keskkonnaspetsialist Katrina Utsar ja taristuprojektide koostöö koordinaator Kaupo Kaasik, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi maa- ja ruumipoliitika osakonna planeeringute õigusnõunik Ahto Pahk, Kliimaministeeriumi metsaosakonna nõunik Maret Parv ja ehituse, elukeskkonna osakonna ehitustegevuse valdkonnajuht Liisi Pajuste ja keskkonnakorralduse ja kiirguse osakonna nõunik Ülle Luiks (2. päevakorrapunkt); Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse planeeringute ja riigikaitseliste ehitiste töövõime projektijuht Priit Alekask (2.-3. päevakorrapunkt); Kaitseministeeriumi Kaitsetööstuse arendamise erinõunik Indrek Sirp (3. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Ülevaade Kliimaministeeriumi 2026. a 1. poolaasta õigusloome plaanist taristuministri valitsemisalas
2. Arvamuse andmine majanduskomisjonile: Vabariigi Valitsuse algatatud ehitusseadustiku ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse (riigikaitseliste ehitiste planeerimise ja ehitamise kiirendamine) eelnõu (789 SE)
3. Kollektiivse pöördumise arutelu "Eestimaa loodusmaastikust ei tohi saada sõjanduse ohvrit – kaitsetööstuspark tuleb rajada tööstuspiirkonda!" (kaitsetööstusparkide planeerimine - eelvalik, kavandatavad seaduse muudatused ja kompensatsioonid)
4. Info ja muud küsimused

1. Ülevaade Kliimaministeeriumi 2026. a 1. poolaasta õigusloome plaanist taristuministri valitsemisalas

Kuldar Leis sõnas, et elukeskkonna ja ringmajanduse valdkonnas plaanitakse 2026. a esimesel poolaastal Riigikogule esitada pakendiseaduse ja pakendiaktsiisiseaduse muutmise seaduse eelnõu (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2025/40 rakendamine).

Seaduste muutmise eesmärgiks on viia Eesti õigusruum vastavusse Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusega (EL) 2025/40, mis käsitleb pakendeid ning pakendijäätmeid ja mida kohaldatakse alates 12.08.2026. Sama muudatusega kavandatakse ellu viia ka Vabariigi Valitsuse (VV) tööplaani eesmärk, millega soovitakse edendada koostöös ettevõtjatega korduskasutatavate pakendite ja nõude kasutamist toidu ning joogi müügil ja pakkumisel avalikes kohtades. **Dagny Kungus** lisas, et EL-i otsekohalduvat määrust hakatakse kohaldama 2026. aasta augustist ja Eesti õigus peab olema kooskõlas EL-i õigusega. Tähtsaim muudatus puudutab tootja mõistet ja sellega kaotatakse tootjavastutuse kohustus restoranidel ning kohvikutel, pakendite eest vastutavad eelkõige tootjad või maaletoojad. Määrusega vaadatakse üle, milliseid pakendeid võib Eestis turule lasta. Pakenditel hakkavad olema piktogrammide, mistõttu muutub nende sorteerimine lihtsamaks. Ulatuslikult on reguleeritud korduskasutusele üleminekut. Analüüsitakse erinevate korduskasutuse stsenaariumite majanduslikke mõjusid.

Kuldar Leis märkis, et merenduse ja veevaldkonnas soovitakse edasi liikuda Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsiooni alusel sõlmitava väljaspool riiklikku jurisdiktsiooni olevate alade mere elurikkuse kaitse ja kestliku kasutamise kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõuga ning sellega seonduvalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse ja looduskaitse seaduse muutmise seaduse eelnõuga. Hetkel on kaitse all vaid 1% maailmamerest. Kokkuleppe jõustub rahvusvaheliselt 17. jaanuaril 2026 ja suurem osa EL-i liikmesriike on kokkuleppe juba ratifitseerinud. **Kristjan Truu** lisas, et tegemist on rahvusvahelise mereõiguse konventsiooni lisalepinguga, millega on liitunud 17 EL-i liikmesriiki. Eelnõu aitab tagada merekeskkonna elurikkust ja kaitset väljaspool riikide jurisdiktsiooni ning eelnõul on globaalne ja kohalik mõju. Eelnõul on positiivne mõju Eesti teadus- ja arendustegevusele, merega seotud ettevõtlusele ning rahvusvahelisele mainele ja usaldusväärsusele. Riigil tekib lisanduvaid võimalusi tegeleda teadustööga avamerepiirkondades.

Mait Klaassen ütles, et tegemist on keerulise kokkuleppega, kui kaitse alla soovitakse võtta kogu maailmameri. **Kristjan Truu** märkis, et eelnõu eesmärk pole kõiki maailmameresid looduskaitse alla võtta. Raamistik võimaldab liikmesriikidel teha ettepanekuid alade kaitse alla võtmiseks, kuid see eeldab ka teiste riikide nõusolekut.

Kuldar Leis ütles, et plaanis on välja töötada ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Eestis on praegu 124 veeteenuse pakkujat ja väiksemad ettevõtted ei suuda pikemas perspektiivis tagada teenuse kvaliteeti ja mõistlikku hinda. Eesmärk on luua õiguslikud instrumendid, et motiveerida ja suunata vee-ettevõtteid liituma ning 2035. aastaks plaanitakse, et Eestis oleks 20 vee-ettevõtet. Avalikule konsultatsioonile esitatakse eelnõu 2026. aasta jaanuaris või veebruaris. **Kristjan Truu** kommenteeris, et ei ole enam EL-i valdkondlikku rahastust ja väiksematel ettevõtetel on raskusi investeringutega.

Hanah Lahe uuris, kas on analüüsitud, kuidas parendada korduskasutuspakendite kogumissüsteemi. Ta küsis, miks peaks 2035. aastaks turul olema just 20 vee-ettevõtet. Ta arvas, et kindlat ettevõtete arvu pole hea ette kirjutada. **Dagny Kungus** vastas, et analüüsis ei kaardistata Eesti korduskasutuspakendite kogumissüsteemi, kuid arvesse on võetud süsteemi olemasolu ja selle mõju hinnale. **Kristjan Truu** lisas, et EL-i tehnilise toetusinstrumendi analüüsi raames töötati välja, et Eesti turule sobiks 20 vee-ettevõtet. Pikemas perspektiivis oleks antud arv ettevõtteid jätkusuutlik. **Kuldar Leis** lisas, et vee-ettevõtteid ei pea tingimata olema 20 ja neid võib olla ka vähem.

2. Arvamuse andmine majanduskomisjonile: Vabariigi Valitsuse algatatud ehitusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (riigikaitse ehitiste planeerimise ja ehitamise kiirendamine) eelnõu (789 SE)

Yoko Alender lausus, et eelnõuga kiirendatakse riigikaitseks vajalike ehitiste kavandamist ja ehitamist. Ta märkis, et komisjonile on laekunud teadmiseks Eesti Linnade ja Valdade Liidu kiri, milles soovitakse, et nende ettepanekuid kaalutaks eelnõu täiendamiseks.

Kristel Urke andis ülevaate ehitusseadustiku ja sellega seondvalt teiste seaduste muutmise seaduse (riigikaitse ehitiste planeerimise ja ehitamise kiirendamine) eelnõust (789 SE) (Lisa). Eelnõuga soovitakse kaotada regulatiivsed kitsaskohad, mis takistavad ehitiste kiiret planeerimist ja ehitamist (mitmeetapiline planeerimismenetlus, erinevate lubade menetlused, ulatuslik avalikkuse kaasamine ja arvukad kohtuvaidlused ning pikalt kestvad kohtumenetlused). Eelnõu eesmärk on kiirendada selliste riigikaitseks vajalike ehitiste kavandamist ja ehitamist ning nendega seotud kohtuvaidlusi, mille ainus eesmärk on riigi julgeoleku, sh sõjalise riigikaitse tagamine. Planeerimismenetlust puudutavad muudatused on ette nähtud kehtima tähtajaliselt kuni 31. detsembrini 2032. aastal. Eelnõu positiivseteks mõjudeks on riigikaitse ehitiste kavandamise ja ehitamise kiirenemine, haldusaktide hulga vähenemine ning riigikaitse ehitistega seotud kohtumenetluste kiirenemine. Samuti tõhustub riigi julgeoleku, sh sõjalise riigikaitse tagamine, mh kaitseplaanide efektiivne rakendamine. Eelnõuga muudetakse üheksat erinevat seadust. Ta sõnas, et Eesti Linnade ja Valdade Liidu peamiseks murekohaks oli eelnõu liiga lühike kooskõlastamise tähtaeg. Liiduga on eraldi suheldud ja nad on välja toonud, et eelnõuga liialt piiratakse kohalike omavalitsuste (KOV) enesekorraldusõigust. Liidu ettepanekute alusel on eelnõud täiendatud ja VV planeeringute peatamise õiguse juurde on lisatud kohustus kuulata ära KOV-ide arvamusi.

Yoko Alender ütles, et eelnõus on vajalik muudatuste tegemine keskkonnatasude seadust muutvates sätetes (eelnõu § 5 punkt 1) ja metsaseadust muutvates sätetes (eelnõu § 8 punkt 6). Antud muudatused võiks lisada komisjoni avamust käsitlevasse kirja. **Kristel Urke** märkis, et Kaitseministeerium nõustub nende kahe komisjoni tehtud muudatusega.

Keskkonnakomisjoni poolt tehtavad eelnõu muutmise ettepanekud:

1. Ettepanek on muuta eelnõu § 5 punktis 1 keskkonnatasude seaduse §-i 8¹ lõige 1¹ ja sõnastada järgmiselt:

(1¹) Kui raadamist kavandatakse metsateatist esitamata riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse eesmärgi täitmiseks riigikaitsemaal või maakatastriseaduse § 18 lõikes 1¹ sätestatud juhul muu sihtotstarbega maal või ehitusseadustiku §-s 115 lõigetes 1 ja 1¹ sätestatud riigikaitse ehitise või kavandatava riigikaitse ehitise alusel maal või selle teenindamiseks vajalikul maal, maksab raadamisõiguse tasu asjakohane valitsusasutus.

Selgitus: Muudatusettepanekuga asendatakse sõna „ning“ sõnaga „või“, et vältida sätte ebaõiget tõlgendust. Eelnõukohane sõnastus võib jätta mulje, et raadamise erandlik kohaldamine eeldab mitme tingimuse samaaegset esinemist, kuigi normi eesmärk on võimaldada sätte kohaldamist alternatiivsete juhtude esinemisel. Samuti on muudatus oluline, et ei tekiks vastuolu metsaseaduse eelnõukohase § 41 lõikega 14¹. Muudatus on normitehnilist laadi ega muuda sätte eesmärki, vaid täpsustab selle kehtivat tähendust.

2. Ettepanek on muuta eelnõu § 8 punktis 6 metsaseaduse § 41 lõige 14¹ ja sõnastada järgmiselt:

(14¹) Metsateatist esitamata võib kinnisasja omanik või valdaja raiuda metsa riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse eesmärgi täitmiseks riigikaitsemaal või maakatastriseaduse § 18 lõikes 1¹ sätestatud juhul muu sihtotstarbega maal või ehitusseadustiku § 115 lõigetes 1 ja 1¹ sätestatud riigikaitse ehitise või kavandatava riigikaitse ehitise alusel maal või selle teenindamiseks vajalikul maal, kui Keskkonnaamet on eelnevalt osalenud raie vajaduse kavandamisel ja mõju Natura 2000 võrgustiku alale on objektiivsete asjaolude tõttu ilmselgelt välistatud.“.

Selgitus: Muudatusettepanekuga täiendatakse sätet sõnadega „või maakatastriseaduse § 18 lõikes 1¹ sätestatud juhul muu sihtotstarbega maal“ ning „ehitise alusel maal“. Sätte täiendamine on vajalik õigusselguse tagamiseks. Eelnõukohane sõnastus võib viia sätte ebaõige tõlgendamiseni, kuna sõnastusest nähtub, et raadamise erandlik kohaldamine eeldab mitme tingimuse samaaegset esinemist, kuigi normi eesmärk on võimaldada sätte kohaldamist alternatiivsete juhtude esinemisel. Samuti on muudatus oluline, et tagada kooskõla keskkonnatasude seaduse eelnõukohase § 8¹ lõikega 1¹. Muudatus on normitehnilist laadi ega muuda sätte eesmärki, vaid täpsustab selle kehtivat tähendust.

Tiit Maran kommenteeris, et tegemist on räige eelnõuga. Üheltpoolt on eelnõud tarvis, kuid huvigruppide kooskõlastamise tähtaeg oli liiga lühike. Ta uuris, kuidas garanteeritakse, et protsessis ei tehta vigu, kui eemaldatakse õiguskaitse ja muud kontrollimehhanismid. Ta küsis, kuidas tagatakse Arhusi konventsiooni täitmine. Eelnõu Riigikogu poolne menetlus peaks olema põhjalik, sest eelnõu on mahukas ja selles on palju detaile. **Kristel Urke** vastas, et eelnõud on muudetud kohtumenetluse osas. Algselt olid eelnõus Arhusi konventsiooni puudutavad sätted, kuid need jäeti välja. Alles jääb esialgse õiguskaitse taotluse esitamise õigus, kuid avaliku huvi kabeõiguse osas kehtib esialgse õiguskaitse taotluse esitamise piirang. Eelnõu kaasamisel langes suurem koormus normide rakendajatele.

Jüri Jaanson uuris, kas planeeringute peatamisel saab VV KOV-i vastuseisu puhul otsuse ikkagi läbi suruda. Ta küsis, mis saab riigikaitsealistest hoonetest pärast eelnõu tähtaja lõppu ja millest tuleneb eelnõu tähtajalisus. **Kristel Urke** vastas, et enne VV otsust peatada olemasolevad planeeringud tuleb kuulata KOV-i asjakohast arvamust. Kui VV ei arvesta KOV-i arvamusega, siis tuleb seda otsuses põhjendada. Justiits- ja Digiministeerium on eelnõu tähtajalisuse osas võtnud eeskujuna Taani praktikast. Eelnõuga piiratakse kaasamist ja keskkonnamõjude hindamist ning riivatakse KOV-ide enesekorraldusõigust, mistõttu on Justiits- ja Digiministeeriumi hinnangul aegumise säte vajalik. Pingelise julgeoleku olukorra pikkust ei oska keegi täpselt määrata, kuid kuue aasta jooksul on Riigikogul võimalik hinnata eelnõu otstarbekust. Eelnõu tähtaeg lõpetab planeerimisseaduses tehtud muudatuste kehtivuse, riigikaitse ehitised ei ole tähtajalised. Rajatised ehitatakse eelkõige riigimaale, kuid kui sinna hulka kuulub ka eramaa, siis on eelnevalt vaja lahendada omandiküsimused.

Tiit Maran uuris, mis juhtub eelnõu kehtivuse lõppedes. **Kristel Urke** vastas, et eelnõu sisaldab rakendussätteid, mille kohaselt lõpetatakse juba alustatud tegevused eelnõujärgse seaduse alusel, näiteks menetletakse lõpuni alanud kohtumenetlused.

Yoko Alender märkis, et tänasele keskkonnakomisjoni istungile oli kutsutud ka Keskkonnaühenduste Koja esindajad, kuid nad ei jõudnud lühikese tähtaja tõttu eelnõuga tutvuda ning ei avaldanud soovi istungil osaleda.

Otsustati:

2.1 Toetada eelnõu (konsensus: Yoko Alender, Jüri Jaanson, Mait Klaassen, Hanah Lahe, Tiit Maran, Tarmo Tamm).

3. Kollektiivse pöördumise arutelu "Eestimaa loodusmaastikust ei tohi saada sõjanduse ohvrit – kaitsetööstuspark tuleb rajada tööstuspiirkonda!" (kaitsetööstusparkide planeerimine - eelvalik, kavandatavad seaduse muudatused ja kompensatsioonid)

Yoko Alender lausus, et keskkonnakomisjoni menetluses on kollektiivne pöördumine "Eestimaa loodusmaastikust ei tohi saada sõjanduse ohvrit – kaitsetööstuspark tuleb rajada tööstuspiirkonda!", mida arutati koos algatajatega 1. detsembril. 15. detsembri komisjoni istungil otsustati arutelu jätkata, et saada parem ülevaade kaitsetööstusparkide planeerimisest.

Indrek Sirp ütles, et lähtudes VV otsusest algas 2023. aasta sügisel töö kaitsetööstuspargi eelvalikualade leidmiseks. Suheldi kaitsetööstustega, et kaardistada tööstuste huvid ja

vajadused, mille alusel kujundati esialgne plaan. Alade otsingukriteeriumiteks olid näiteks ala suurus, kaugus kaubasadamast ja inimeste olemasolu. Esialgu leiti koostöös Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametiga 11 sobivat ala. Alasid kitsendati kuueni ja nendes KOV-ides käidi ka plaane tutvustamas. Kuuest alast nelja puhul (Tõstamaa, Lääne-Nigula, Aidu ja Põhja-Kiviõli) algatati planeering. Paldiski ja Kunda lähedased alad jäeti erinevate põhjuste tõttu välja. Vahepeal selgus, et kaitsetööstuste huvi on laiem ja planeering on kehtestatud veel kahel alal ning edasi liigutakse keskkonnamõtjude strateegilise hindamisega (KSH).

Tõstamaale on valitud neil ettevõtet, kuid seal on ruumi veel ühele ettevõttele. Põhja-Kiviõli alale ja Aidule on planeeritud üks tootja ning Piirsallu plaanitakse riigi äriühingut. Kui Tõstamaa ala jääks planeeringutest välja, siis poleks neljale ettevõttele alternatiivset ala pakkuda. Aidu ja Piirsalu võimalused selguvad KSH ja eriplaneeringu menetluse tulemusena.

Yoko Alender uuris, miks jäi eelvalikualadest välja Sopi-Tootsi, kus on tööstuspiirkond juba olemas. Ta küsis, kas Tõstamaa KSH protsessi tulemusena on ilmnenud uut informatsiooni.

Indrek Sirp vastas, et tuulepark ei sobi olemuselt kokku laskemoonatööstusega, sest seda ei luba riigi ega NATO reeglistik ja plahvatuse korral on oht tuulikutele. Läbirääkimisi peetakse taastuvenergia arendajatega, et kasutada nende poolt pakutavaid võimsusi. Sopi-Tootsi ala pole detailselt hinnatud, kuid tööstuseks oleks vaja ulatuslikku maa-ala. Tõstamaal on läbi viidud KSH ja tehtud täiendavaid uuringuid, mille alusel on tööstuspargi tegevus hinnatud tehtavaks. Keskkonnamõju tekib metsalindudele elukohtade kadumise näol, kuid Keskkonnaamet ja Kliimaministeerium on öelnud, et selle hüvitamiseks pole täiendavaid hüvitusalasid vaja. Päraküla Seltsiga suheldakse jätkuvalt edasi ja otsitakse sobivaid kompromisse. Näiteks soovib Selts õigust külastada piirikivi ja seda võimaldatakse etteteatamisega. Selts soovib ka, et jõe vee kvaliteet ei langeks, mistõttu on lubatud, et vett seiratakse. **Priit Alekask** lisas, et pärast riigieriplaneeringu kehtestamist on tellitud täiendavaid pinna- ja põhjavee uuringuid.

Tarmo Tamm sõnas, et eelnevad arutelud on keskendunud asjaolule, miks rajati tööstuspark Tõstamaale, mitte Sopi-Tootsile. Sopi-Tootsis on tööstusmaastik olemas ja tööstuspargi mujale paigutamist ei tohiks olla. Tema hinnangul on tööstuse ja tuulepargi lähedusest tingitud oht ebaoluline. **Indrek Sirp** kommenteeris, et VV algatas eriplaneeringu 2024. aasta alguses ja kui Eestil oleks juba lõhkematerjali tootmiseks sobiv ala olemas, siis täiendavat ala ei otsitaks.

Jüri Jaanson uuris, kas Eestis on veel alasid, kuhu saaks rajada laskemoona tootmiseks tööstusparki. **Indrek Sirp** vastas, et riigi eriplaneeringud alustati neljal alal ja planeeringu protsessis pole võimalik täiendavaid alasid juurde võtta. Uue planeeringuga on võimalik hõlmata uusi alasid.

Tiit Maran ütles, et protsess peaks edasi liikuma, aga kollektiivse pöördumise algatajad ei peaks tundma ennast kõrvale jäetuna. Ta küsis, millist kaitsetööstust on Eestisse täpsemalt vaja. Ta uuris, et kui Kundas jäetakse ära fosforiidi kaevandamine, kas siis saaks seda ala kasutada tööstuspargina. **Indrek Sirp** vastas, et kaitsetööstus on defineeritud Kaitsetööstuspoliitika dokumendis, kuid seatud pole spetsiifilist tootmiskriteeriumi. Üldiselt on öeldud, et Eestis soovitakse arendada laskemoonatööstust. Kunda ala vabaks jäämise korral peaks selle kasutamiseks tegema uue planeeringu.

Hanah Lahe uuris, kuidas kujunesid eelvalikualade otsimise kriteeriumid. **Indrek Sirp** vastas, et näiteks tuleneb maa-ala suuruse kriteerium tootmise iseloomust. Eesti territoorium on piiratud ja paljudes kohtades on inimestest ning loodusest tulenevad piirangud. **Priit Alekask** lisas, et eelvalikualade otsimisel välistati ka Natura 2000 alad.

Komisjoni liikmed rõhutasid kokkuvõtteks, et kollektiivse pöördumise allkirjastanud elanike mure on arusaadav ja kaitsetööstusparkide eelvaliku tegemise juures on väga vajalik Kaitseministeeriumi ja Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse pidev suhtlus kohalike

omavalitsuste ja elanikega.

Yoko Alender tegi ettepaneku tuginedes erinevatel istungitel väljatoodud argumentidele ja pingelisele julgeolekuolukorrale kollektiivses pöördumises esitatud ettepanekud RKKTS § 152¹³ punkti 5 alusel tagasi lükata.

Otsustati:

3.1. Esitatud ettepanek tagasi lükata (konsensus: Yoko Alender, Jüri Jaanson, Mait Klaassen, Hanah Lahe, Tiit Maran, Tarmo Tamm).

4. Info ja muud küsimused

Infot ja muid küsimusi ei arutatud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Yoko Alender
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Elise Ernesaks
protokollija